

ELŐSZÓ

A „történeti Erdély” lezárt fogalom, amelyen az idő tartalmilag már nem változtathat. Jelenti az 1918 ősze előtti Erdélyt, azt az Erdélyt, amely mindig szervesen benne élt az egyetemes magyar életben. Az 1918. év őszén rántámadt politikai változások nyomán ez a szerves egység formailag megszakított.

A „történeti Erdély” nem lezárt mult. Mégis ezidőszert nem folytatódik. Úgy lehet szemlélni, mint amivel a mának nincs kapcsolata. Tehát befolyások és szenvedélyek nélkül. A mai idők nagyon alkalmasak arra, hogy visszatekintve a „történeti Erdély”-re, elkészítsük róla a beszámolót. A beszámoló magyaráz, tanít, emlékezetbe idéz, figyelmeztet. Van köze mégis a jövőhöz is, mert az élet nem szűnik meg, sem az élni akarás.

A „történeti Erdély” könyve, amelyet a következő gazdag tartalmú lapokon kap az olvasó, beszámoló. Beszámoló a magyar élet Erdélyéről emlékezetbe idézésül, figyelmeztetésül, magyarázatul és tanító céllal. Egyben pedig útmutató kapunyitás mindannyiunk lelkében az eljövendő új magyar Erdély szent hite, jogos bizodalma felé.

A multban gyökeredzik minden eljövendő s így Erdély jövője is. Vannak örök tényezők, örök adottságok, amelyek igazságunkat a messzi évszázadok mélyébe ágyazzák, viszont igazságunkat előre hirdetik eljövendő századok felé is. Igazságunkat, amely örök tényezők, örök adottságok eredménye, következése.

Az Erdélyi Férfiak Egyesületének Jancsó Benedek Társasága már több maradandó értékű művel ajándékozta meg a magyar közönséget. Az a tudományos munkaközösség, amely a Jancsó Benedek feledhetetlen emlékét őrző Társaságban végzi tudományos kutató és kulturális fel-

világosító munkáját Erdélyről és Erdélyért, teljes tudományos vértetben lép a következő lapokon a közönség elé. Teljes tudományos vértetben, de egyben a nagyközönség minden rendű és rangú s korú tagjához szólván irodalmi igényű, mindenki számára egyformán élvezhető közvetlen előadásban is. A „történeti Erdély” a magyarság minden egyes tagjára s a róla szóló beszámolóknak is mindenki könyvének kell lennie.

Ez a könyv elmond mindent Erdélyről, mindent, amit róla tudni kell. Megismerteti földjének történetét s földrajzi adottságait, viszonyait. Előadja az ezen a földön lefolyt életet a legrégebbi emlékektől egész 1918-ig. Megeleveníti a multat, a kőkorszak embereinek erdélyi kulturájától, a dákok, rómaiak, a népvándorlás erdélyi életén keresztül a magyar élet ezer évének bemutatásán át egész a forradalomig. Bemutatja Erdély népeit külön-külön: a magyart, a székelyt, a szászt és a román. Bemutatja mindazt, amit ezek a népek szellemi, művészi téren létrehoztak. Megismerteti Erdély ízléstörténetét, az erdélyi ipar ízléstörténetét, az erdélyi művészet múltját, Erdély pénztörténetét, jogtörténetét, sajátos irodalmát, tudományos törekvéseit s az erdélyi zenekultúra kialakulását s fejlődését. Megismerteti tehát az erdélyi föld kialakulását és mai arculatát, a rajta valaha volt élet egész folyamát, a legutóbbi ezer évének szereplőit s azt a kultúrát, amely valaha ezen a földön kialakult, virágzott. Felel tehát minden oly kérdésre, amelyet felvethetünk és kérdezhetünk a múlt Erdélyétől. Ez a könyv az Erdélyről szóló tudományos ismereteink összessége, mintegy lexikona, a lexikon-cikkek összefüggéstelen egymásratorlódása nélkül. A maga nemében egyetlen és eddig első kísérlet, maradandó érték, becses számvetés.

Büszke örömmel bocsátom ezt a könyvet hódító útjára, mert ennek a könyvnek hódítania kell a magyar közönség körében. Otthonra kell lelnie minden házban, hogy a mult Erdélyét mindenkiévé tudja tenni.

Tagjainak szerény tagdíjaiból fennálló egyesület nagyon ritkán vallhat akkora kulturális munkát magáénak, mint az Erdélyi Férfiak Egyesülete. Ennek a nagy műnek ilyen köntösben való kiadása is oly tett, amelyet csak a legnagyobb áldozattal s a kitűzött célért való munka szent kötelességének hivatásszerű érzésében tudott megvalósítani az Egyesület. Hisszük, hogy a magyarság, amelynek jövőjéért írtuk és bocsátjuk ki ezt a művet, megérti céljainkat, munkát vállal abban, barátjául és fegyvertársául fogadja ezt a könyvet és szívére ölelve a

„történeti Erdély”-t, azon lesz, hogy munkájával ismét érvényesülésre segítse azokat az örök tényezőket és adottságokat, amelyek, ha a bennük rejlő igazság ismét ki tud bontakozni, a jövő Erdélyét újra bekapcsolják az egyetemes magyar élet egységébe.

Ebben a hitben bocsátom útjára, hódító útjára a „történeti Erdély”-t.

Budapesten, 1935 december havában

GRÓF TELEKI PÁL

*egyetemi nyilvános rendes tanár
az Erdélyi Férfiak Egyesületének elnöke*